

Természet helyreállítás vízügyi vonatkozásai

2024/1991

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS (EU) 2024/1991 **RENDELETE**

(2024. június 24.)

a természet helyreállításáról és az (EU) 2022/869 rendelet módosításáról

wwf---nrp_final-web

Pannonhalmi Miklós
Szakértő
2025.10.22

Globális kihívások

+1,22 °C
Felmelegedés
2013-2023

80%
Európai élőhelyek
állapota gyenge

3 bolygó
A mai készletfelhasználás
mellett 2050-re

A világ GDP fele a természettől és szolgáltatásaitól függ.

Gyártás, mezőgazdaság, élelmiszerek és egészség szektorai jelentősen ettől függenek

A mezőgazdaság termékeinek több, mint 75 %-a a beporzóktól függ

A világ talajainak 40%-a gyenge állapotú.

A talajok romlásának költségei az EU-ban meghaladják az 50milliárd/év értéket.

A világ élelmiszer ellátási rendszere 80%-ban felel az erdőirtásokért, 70%-ban a vízhasználatokért és önmagában a legnagyobb okozója a biodiverzitás csökkenésének

Az állapotromlás megakadályozására irányuló erőfeszítések

Az elmúlt évtizedekben Európában drámai módon csökkent a vadon élő beporzó rovarok **abundanciája és sokfélesége**. Ennek kezelése érdekében a rendelet külön követelményként írja elő arra irányuló intézkedések bevezetését, hogy legkésőbb 2030-ra visszaforduljon a beporzópopulációk pusztulása.

2030-ig uniós szinten legalább hárommilliárd új fa ültetése

A rendelet különös követelményeket határoz meg az **ökoszisztémák különböző típusaira – köztük a mezőgazdasági földterületi, erdei és városi ökoszisztémákra** – vonatkozóan.

A tagállamok a lecsapolt tőzeglápok helyreállítását célzó intézkedéseket fognak bevezetni.

Annak érdekében, hogy a folyók **2030-ra legalább 25 000 km hosszúságban szabad vízáramlású folyószakaszokat foglaljanak magukban**, a tagállamok intézkedéseket fognak hozni a felszíni vizek összeköttetéseit gátló mesterséges akadályok eltávolítása céljából.

A rendelet konkrét, jogilag kötelező erejű célértékeket és kötelezettségeket állapít meg a természet helyreállítására vonatkozóan

Célja az éghajlatváltozásnak és a természeti katasztrófák hatásainak a mérséklése a nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségvállalások teljesítése

A szárazföldi és tengeri leromlott ökoszisztémák helyreállítása

A rendelet olyan **intézkedések kidolgozására és végrehajtására** kötelezi a tagállamokat, amelyek eredményeként 2030-ra együttesen **helyreállítják** az EU szárazföldi és tengeri területeinek közöttük **vizes élőhelyek** – uniós célértékként meghatározott – legalább 20%-át.

A tagállamoknak 2030-ig **elsődlegesen a Natura 2000 területekre kell összpontosítaniuk**

A rendeletben felsorolt, rossz állapotban lévőnek tekintett élőhelyeket illetően intézkedéseket fognak hozni azok helyreállítására

- legalább 30%-át 2030-ra
- legalább 60%-át 2040-re
- legalább 90%-át 2050-re

Nemzeti helyreállítási tervek

Határidő 2026. szeptember 1.

A BIZOTTSÁG (EU) **2025/912 VÉGREHAJTÁSI RENDELETE** (2025. május 19.)
az (EU) 2024/1991 európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a nemzeti helyreállítási tervek
egységes formátuma tekintetében történő alkalmazására vonatkozó szabályok
megállapításáról

A legfrissebb tudományos eredmények figyelembevételével minden tagállam nemzeti helyreállítási tervet készít, és elvégzi az azon helyreállító intézkedések azonosításához szükséges előkészítő nyomon követést és kutatást, amelyek meghatározott helyreállítási célok eléréséhez és kötelezettségek teljesítéséhez, valamint az Uniónak által meghatározott átfogó célkitűzéseikhez és céljaihoz való hozzájáruláshoz szükségesek.

A tagállamok számszerűsítik a helyreállítási célok eléréséhez helyreállítandó területet, figyelembe véve élőhelytípusok állapotát, azon fajok élőhelyeinek minőségét és mennyiségét, amelyek ökoszisztémákban jelen vannak. Külön fejezet részletesen tervekészítést tartalmaz.

A tagállamok a nemzeti helyreállítási tervük elkészítésekor figyelembe veszik a különösen következőket:

92/43/EGK Natura 2000 területekre vonatkozó irányelvet

2000/60/EK VKI irányelv intézkedési programokat és vízgyűjtő-gazdálkodási terveket

2007/60/EK irányelv árvíz-kockázat-kezelési tervekben szereplő víztestek jó mennyiségi, ökológiai és kémiai állapotának elérésére irányuló intézkedések

Biológiai Sokféleség Egyezmény nemzeti biodiverzitási stratégiák és cselekvési tervek

KHP (Közös Halászati Politika) állományvédelmi és -gazdálkodási intézkedések

2021/2115 KAP rendelettel összhangban kidolgozott stratégiai tervek

A Bizottság 2033. december 31-ig értékeli e rendelet alkalmazását.

A jelentés alapján új célok, illetve a 2040-ig és 2050-ig meghatározott célkitűzéseket lehet felülvizsgálni

Helyreállítási terv **2026.09.01.** értékelés és jelentéstétel

Bizottság a kézhezvételtől számított hat hónapon belül értékeli a nemzeti helyreállítási terv tervezetét, az adott tagállammal szoros együttműködésben jár el. Az adott tagállam a nemzeti helyreállítási tervének véglegesítése során figyelembe veszi a Bizottság észrevételeit.

Értékeli: azt a hozzájárulást, hogy konkrét célkitűzések teljesítéséhez 2030-ra az Unióban legalább 25 000 km-nyi folyószakaszon helyreállítsák a szabad vízáramlást, és 4–13. cikkben foglalt célok elérésére és kötelezettségek teljesítésére való alkalmasságot.

A tagállamok **2028. június 30-ig**, majd azt követően legalább háromévente elektronikus úton jelentést tesznek a Bizottságnak a következő adatokról:

- 4–12. cikkben említett helyreállító intézkedések hatálya alá tartozó területek;
  - azon területek kiterjedése, amelyeken egyes élőhelytípusok és valamely fajok élőhelyei jelentősen romlottak, valamint azon területek kiterjedése, amelyek a 4. cikk (13) bekezdése alapján meghozott kompenzációs intézkedések hatálya alá tartoznak;
  - **a 9. cikkben említett, eltávolított akadályok**; valamint
  - a 13. cikkben *(faültetés)* említett kötelezettségvállalás teljesülése érdekében nyújtott hozzájárulásuk.
- Ezen felül, a 2030-ig tartó időszakról **2031. június 30-ig** kell összesítő jelentést adni, jelentést adni, majd azt követően 6 évente.

Kivételek

NATURA 2000 területeken kívül:

- *vis maior*, ideértve a természeti katasztrófákat;
- az élőhelyek elkerülhetetlen átalakulása, amelyet közvetlenül az éghajlatváltozás okoz;
- olyan kiemelkedően fontos közérdeken alapuló terv vagy projekt, amely tekintetében nem állnak rendelkezésre kevésbé káros alternatív megoldások, és ezekről eseti alapon kell dönten; vagy
- valamely harmadik ország olyan intézkedése vagy mulasztása, amelyért az érintett tagállam nem felelős.

NATURA 2000 területeken:

- *vis maior*, ideértve a természeti katasztrófákat;
- az élőhelyek elkerülhetetlen átalakulása, amelyet közvetlenül az éghajlatváltozás okoz; vagy
- a 92/43/EGK irányelv 6. cikkének (4) bekezdésével összhangban engedélyezett terv vagy projekt.

A felsorolt körülmények által okozott állapotromlás esetén a jó állapotba hozás, illetve annak fenntartása nem kötelező!

1293/2025 (VIII. 11.) Korm. Határozat

3. felhívja az energiaügyi minisztert, hogy az agrárminiszter bevonásával gondoskodjon

a) a Rendelet 9. cikke alapján a vízfolyások átjárhatóságának javítására és az árterek természetes funkcióinak helyreállítására irányuló **intézkedések megalapozásáról és meghatározásáról**, a megvalósításuk várható **költségeinek becléséről és finanszírozási lehetőségeinek** azonosításáról,

b) a vízfolyások átjárhatóságát akadályozó **műtárgyak országos leltárának elkészítéséről**, a **használaton kívüli műtárgyak elbontásához** kapcsolódó gazdasági-társadalmi szempontok és prioritások meghatározásáról, valamint az érintett műtárgyak elbontására irányuló intézkedések **javasolt menetrendjének** meghatározásáról;

Felelős: energiaügyi miniszter
agrárminiszter
külgazdasági és
külügyminiszter
nemzetgazdasági miniszter

Határidő: 2026. június 30.

A nemzeti helyreállítási terv kidolgozásához és végrehajtásához azonban széles szakmai összefogásra van szükség.

Az EU rendelet a tagállamokban közvetlenül alkalmazandó, kötelező erejű!

A HUN-REN Ökológiai Kutatóközpont kutatásai fontos alaptudást biztosítanak a rendelet végrehajtásához, és iránymutatóként szolgálnak a hazai helyreállításokhoz. [Magyarország ökoszisztéma alaptérképe](#), a [hazai veszélyeztetett élőhelyek kiterjedésének vizsgálata](#) és a [zöld infrastruktúra megőrzésére és fejlesztésére kidolgozott útmutató](#) a fenti lépések elengedhetetlen háttérét biztosítják. Azonban a rendelet által megkövetelt nagyszabású helyreállítási erőfeszítések előfeltétele az ökológiai és természetvédelmi szaktudás mellett a különböző ágazatok nézőpontjának és szaktudásának egyeztetése és integrálása az Országos Természet-helyreállítási Tervbe. A felmerülő érdekellentétek feltárása, a reális kompromisszumok megkeresése és megvalósítása csak az érdekelt felek széles körű, méltányos és hatékony képviselésével és részvételével lehet megtenni.

A folyók természetes összeköttetésének és a kapcsolódó árterek természetes funkcióinak helyreállítása

A tagállamok nyilvántartást készítenek a felszíni vizek összeköttetését gátló mesterséges akadályokról, és – a mesterséges akadályok társadalmi-gazdasági funkcióinak figyelembevétele mellett – azonosítják azokat az akadályokat, amelyeket el kell távolítani miszerint 2030-ra az Unióban legalább 25 000 km-nyi folyószakaszon helyre kell állítani a szabad vízáramlást.

A VKI 4.cikk Környezeti célkitűzések sérelme nélkül.

A mesterséges akadályok eltávolításakor a tagállamoknak **elsősorban az elavult akadályokat kell felszámolniuk**, nevezetesen azokat, amelyek már nem szükségesek a megújulóenergia-termeléshez, a belvízi hajózáshoz, a vízellátáshoz, az árvízvédelemhez vagy más jellegű felhasználáshoz.

A mesterséges akadályok eltávolítását kiegészítik a kapcsolódó árterek **természetes funkcióinak** javításához szükséges intézkedésekkel és biztosítják, hogy a folyók természetes összeköttetése és a kapcsolódó árterek természetes funkciói helyreállítást követően **fennmaradjanak**.

A folyók szabad folyásának 7 helyreállítási kihívása

A szabadfolyású folyók, akadályok és referencia területek világos definíciója

Helyreállítás tervezésnél nagytérségi rendszerekben és ökoszisztémákban történő gondolkodás

A tervezéskor a tudatosság erősítése, az érintettek részvétele, a civilek állásfoglalása

Módszerek kifejlesztése a folyóhálózatok egységes átjárhatóságának meghatározására

A folyóhálózatok és azok kapcsolat rendszerének figyelembe vétele

Az intézkedések sorrendje a hatékony mennyiségű/minőségű hálózat kialakításához

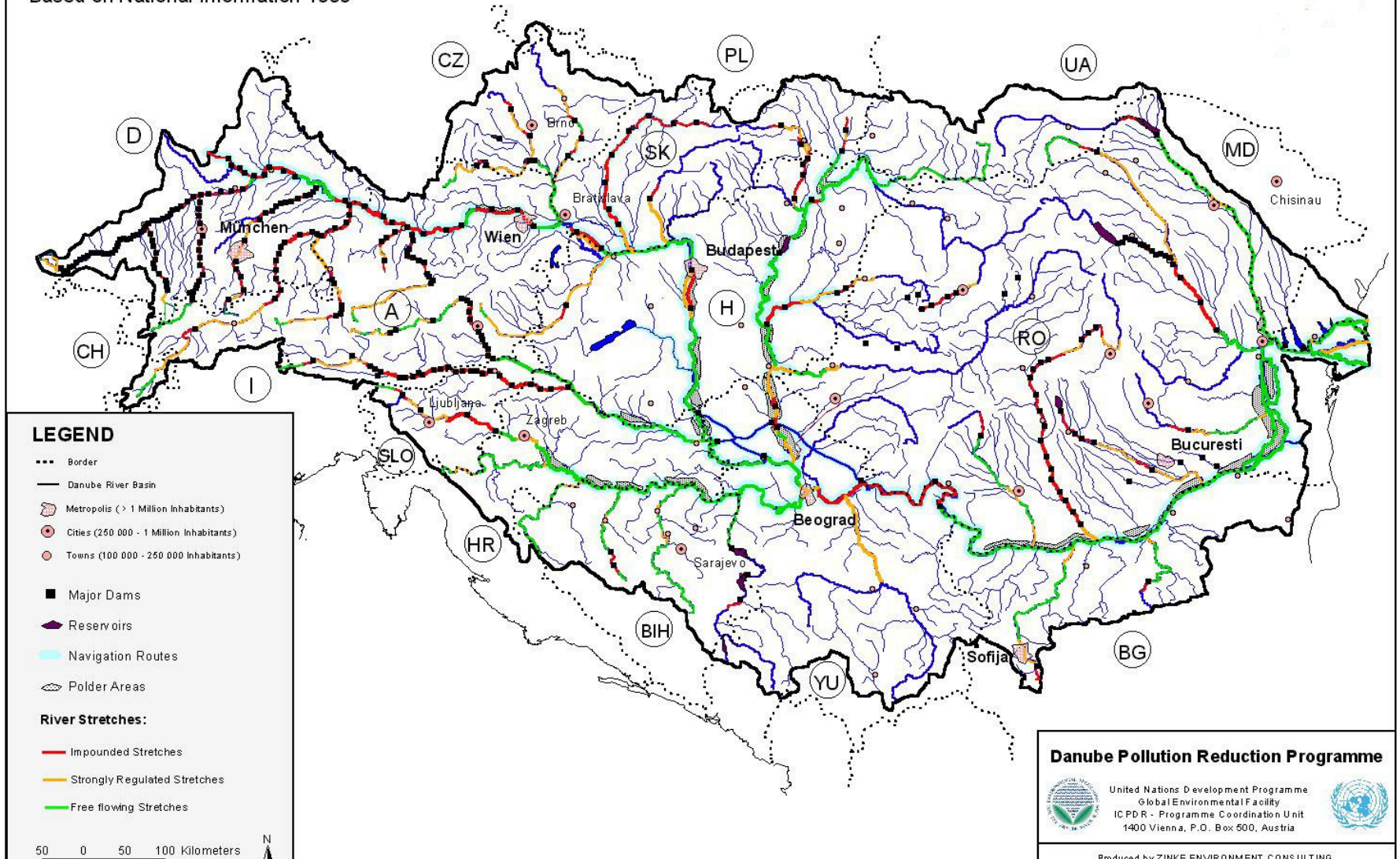
Más, a helyreállításhoz kapcsolódó irányelvek figyelembe vétele

Téma	Víz keretirányelv	Élőhely irányelv	Természethelyreállítási Rendelet.
Ökoszisztéma típusa	Vizes és a közvetlenül függő szárazföldi	Vizes és szárazföldi	Vizes és szárazföldi
Fajok és élőhelyek	Biológiai minőségi elemek	Különleges élőhelyek, védett fajok	Különleges élőhelyek, védett fajok
Térbeni kiterjedés	Vízgyűjtő terület (>10 km ²)	Főleg védett terület	Védett területen belül és kívül
Célkitűzés	Vizek jó ökológiai állapota/potenciálja	Biodiverzitási feltételek védelme. Fontos fajok és élőhelyek megőrzése	<ol style="list-style-type: none"> Jó állapotú területek (Natura 2000) Kedvező referencia területek (Natura 2000-en kívül) Elégséges mennyiségű és minőségű terület a védett fajok számára 25.000 km szabadfolyású folyó (hossz és keresztirányú átjárhatóság)
Időtáv	2015-2027	Nincs meghatározva	2030/2040/2050
Nem romolhat elve	Igen	Igen	Igen
Kivételek	Igen	Igen	Igen
Jelentés központja	Állapot VGT	Állapot Trendek	Nemzeti helyreállítási terv
Jelentési ciklus	6 év	6 év	2/3/6 év

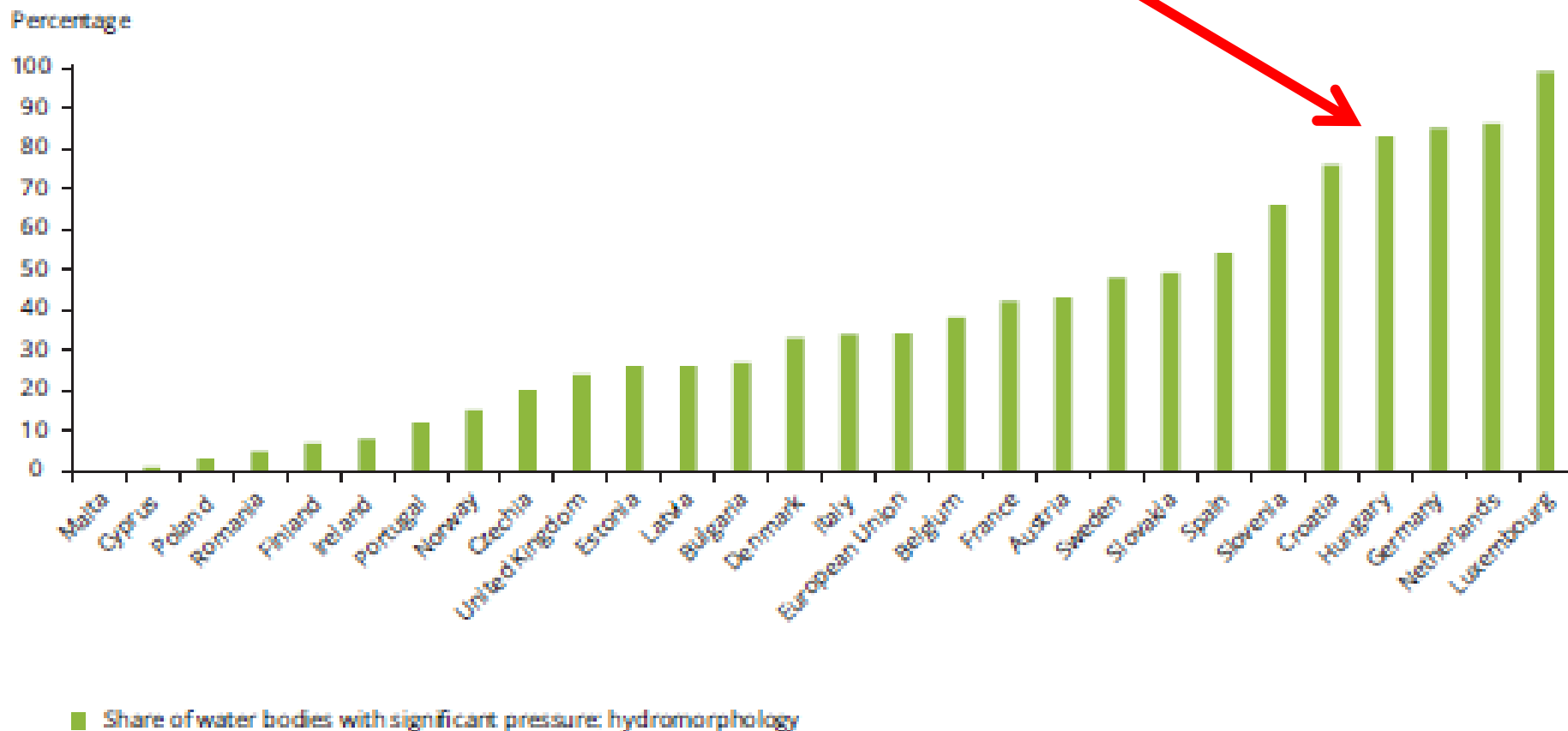
Duna és főbb mellékvízfolyásainak részekre bomlása

Map 12: Structural Analysis of Major Danube Basin Rivers (major hydraulic structures)

Based on National Information 1999

EU hidromorfológia szempontból jelentősen befolyásolt víztestek

3. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv (VGT3)

8,1%

rossz

16,4%

gyenge

64,2%

mérsékelt

11,2%

jó

0,1%

kiváló

Fogalommeghatározások

A „helyreállítás”: egy ökoszisztéma regenerációjának aktív vagy passzív elősegítése szerkezetének és funkcióinak javítása érdekében, az ökoszisztéma biológiai sokféleségének és rezilienciájának megőrzése vagy fokozása céljából, egy élőhelytípus területének a jó állapot eléréséig való javításával, a kedvező referenciaterület létrehozásával, valamint egy faj élőhelyének a megfelelő minőség és mennyiség eléréséig való javításával

A „jó állapot”: olyan állapot, amelyben az élőhelytípus területének fő jellemzői – különösen annak szerkezete és funkciói, valamint az ott élő jellegzetes fajok vagy jellegzetes fajösszetételek – tükrözik az ökológiai integritás, stabilitás és reziliencia azon magas szintjét, amely az élőhelytípus hosszú távú fenntartásához szükséges.

A „szabad vízáramlású folyószakasz”: olyan folyó vagy folyószakasz, amelynek hosszirányú, oldalirányú és függőleges irányú összeköttetését nem akadályozzák gátat képező mesterséges szerkezetek, és amelyek természetes funkciói javarészt érintetlenek.

A „tőzeglápok elárasztással való helyreállítása”: a lecsapolt tőzeges talaj nedves tőzeges talajjá alakításának folyamata

Az évszázadokon átívelő a felszíni vizeket, a vizes élőhelyeket, víztesteket érintő, mindig bizonyos társadalmi igényekhez kapcsolódó, mint a hajózás, árvízvédelem, vízkivételek fizikai változtatások, szabályozások beavatkozások olyan mértékben módosították, hogy azok jelentős része nem éri el a jó ökológiai állapotot/potenciált. Ennek megfelelően a Víz Keretirányelv környezeti célkitűzéseink eléréséhez vízfolyásainkon a hidromorfológiai módosítások miatt helyreállítási, rehabilitációs, vagy kármérséklő beavatkozásokat kell végezni.

A helyreállítási munkák célkitűzése a folyó módosítás előtti fizikai állapotba történő visszaállítása a kiváló ökológiai állapot (referencia) elérése, pl. a meanderezés, a referencia állapotnak megfelelő természetes szakaszok helyreállítása.

Rehabilitációs munkák célkitűzése a folyó hidromorfológiai állapotának fizikai eszközök alkalmazásával történő oly mértékű megváltoztatása, hogy elérje a jó ökológiai állapotot (meanderezés, csendes, mélyvizes helyek visszaállítása, szakértő vélemény, vagy általános elvek alapján).

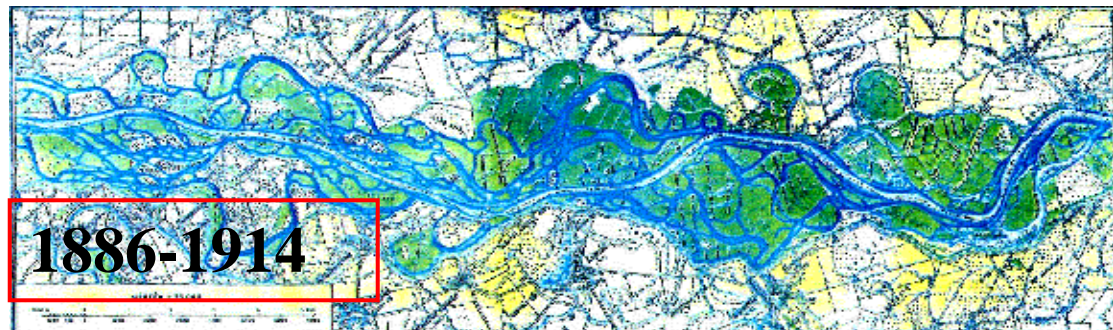
A kármérséklő munkák célkitűzése a jó ökológiai potenciál eléréséhez az élőhely javítása megtartva a meglévő az igényeknek megfelelő módosításokat, változtatásokat. A kereszt és hosszirányú átjárhatóság biztosítása, minden olyan intézkedés megtétele, ami javítja a vízi élőlények vándorlását, szaporodását, táplálkozását (pl. változatos élőhelyek kialakítása az árvízvédelmi töltéseken belül, part átalakítása stb.)

Szigetközi változások

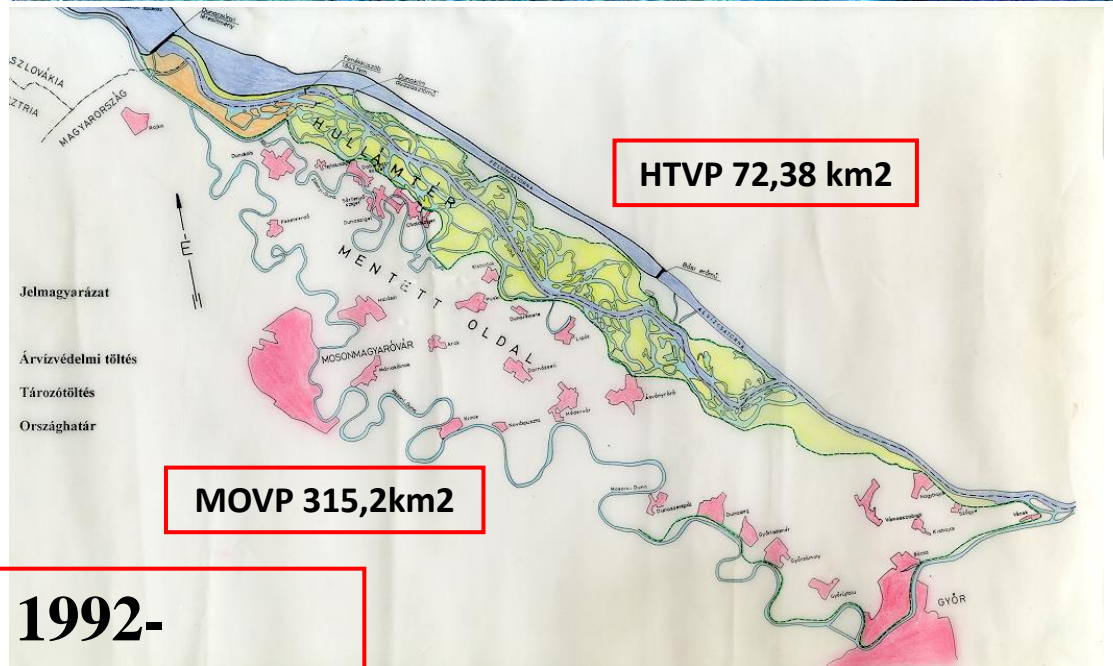
Természetes

Módosított

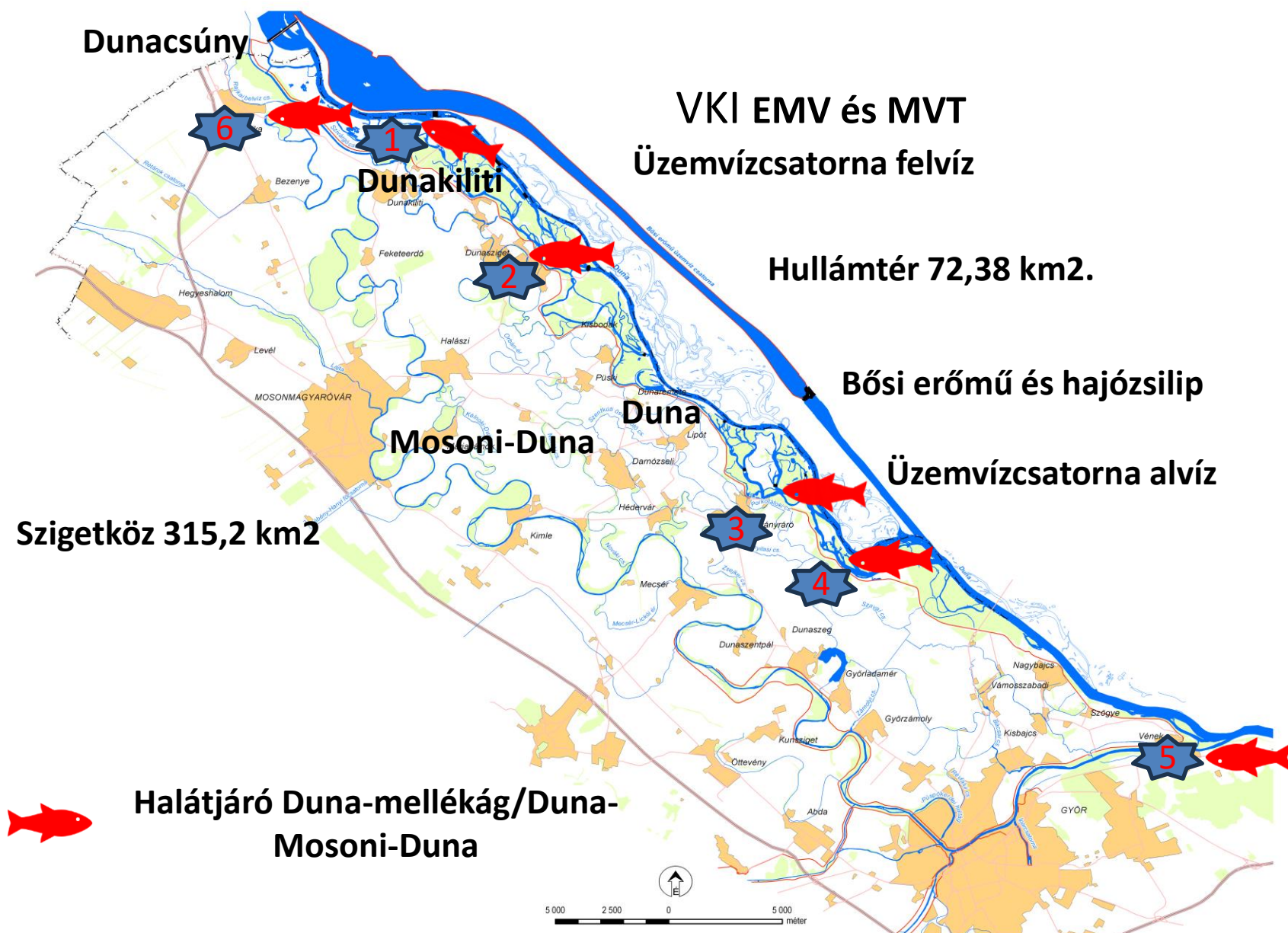

Erősen mód.

Mesterséges

Szigetköz jelenleg

Dunakiliti vízpótlás, hullámtéri víkivételi művek

Dunakiliti térség

- Dunakiliti duzzasztó
- Hajózsilip
- Durva rámpa
- Vízkivétel

Szigetköz 1992 után

Szigetköz

rehabilitáció KEHOP projektek

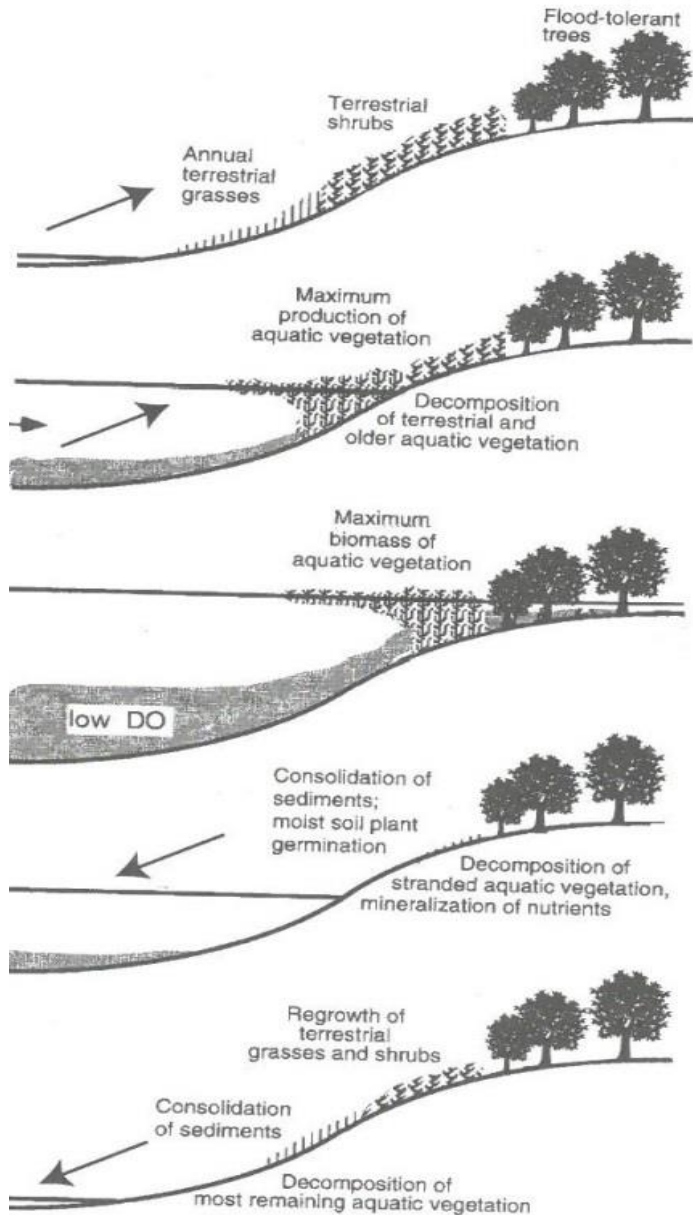
ÉDUVIZIG tervezési alapelvei

A tervezésénél a rendszerszemlélet vezérelje a tervező mérnököt és javasoljuk figyelembe venni, hogy:

- a rendszert minimális fenntartásra kell tervezni,
- a rendszert a természetes energiák felhasználásával kell tervezni,
- a rendszert a hidrológia és ökológia, a tájkép és klíma figyelembevételével kell tervezni,
- többcélú rendszert tervezz, de legalább egy főcélkitűzést és több másodlagos célt kell megjelölni,
- a rendszert funkcionálisan kell tervezni, és nem formailag,
- tudatosítsuk, hogy a rendszer hatékony működéséhez idő kell.

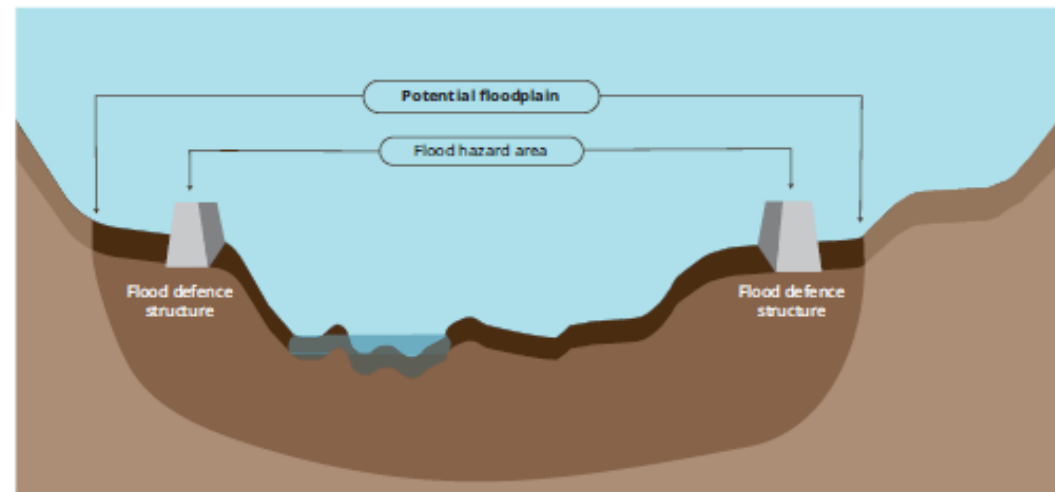
Folyóvízi folytonosság elmélete

FPC (árvíz-hullámtér)

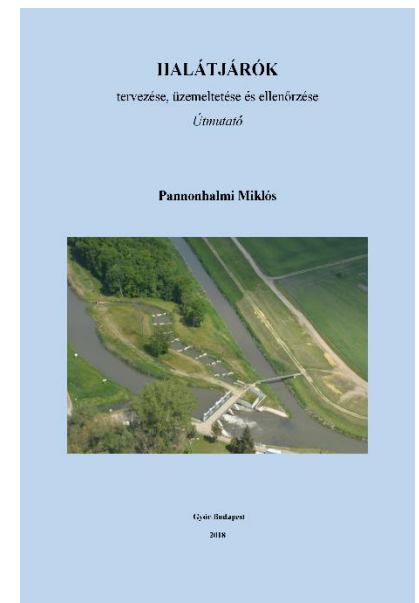
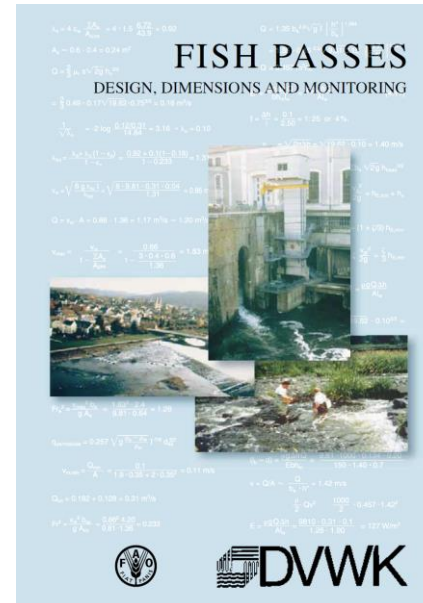
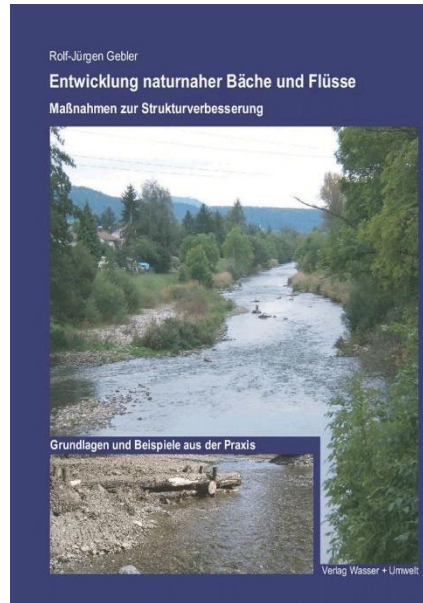
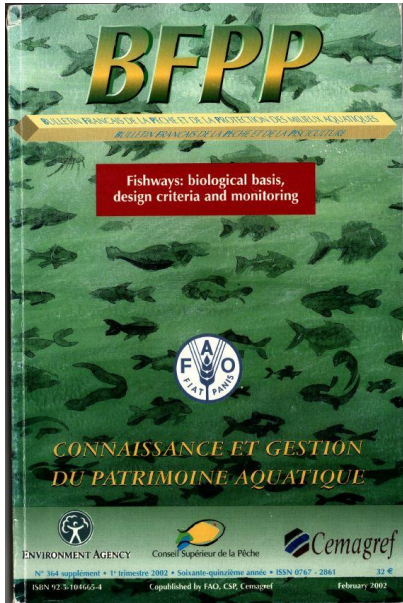

A nagyvízi dinamikus koncepció főbb jellemzői:

- nagy ártérrel rendelkező folyókra vonatkozik,
- a változó (dinamikus) vízhozam az ártéri élőlények meghatározója,
- keresztirányú (folyómeder – ártér) cserefolyamatokra, a tápanyagforgalomra is összpontosít,
- -a száraz és nedves ciklusok optimalizálják a litorális zónát, a kapcsolódó ártéri erdő termelőképességét, a lebontási folyamatokat,
- -nagy fontosságot tulajdonít a halak vándorlásának és ívóhelyeinek.

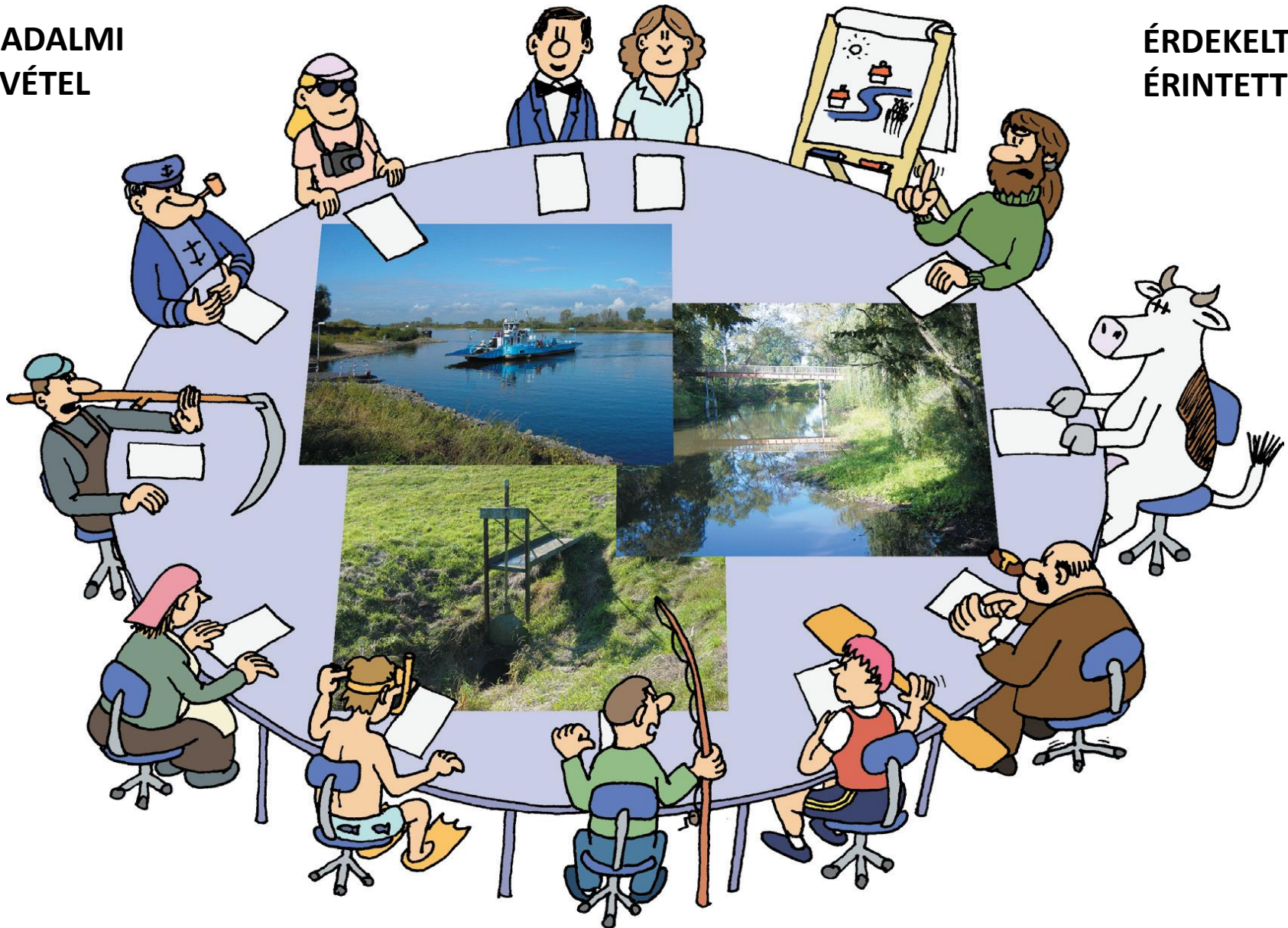
Alapok

Measures for ensuring fish migration at transversal structures
Technical Paper

TÁRSADALMI
RÉSZVÉTEL

ÉRDEKELTEK és
ÉRINTETTEK

Köszönöm a figyelmüket